

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE İÇ BARİŞ

Yrd.Doç.Dr.Cemil KUTLU*

Çağımızın devlet modeli nadir istisnalar bir yana bırakılırsa “millî/uniter devlet”tir. Bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu çağdaşları olan Rusya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi milli bir devlet değil çok uluslu bir devlettir. Osmanlı İmparatorluğu’nun güçlü olduğu dönemde çok fazla su yüzüne çıkmayan çok ulusluluğun handikapları devletin zayıflamaya yüz tuttuğu dönemde hissedilmiş; hele büyük devletlerin dış müdahalelerinin başladığı süreçte toplumsal birlik ve beraberliği koruyabilmek ve çöküntüyü önleyebilmek için “Osmanlılık” kavramı ortaya atılmıştı. Buna göre, Osmanlı toplumu camide ibadet eden müslüman, kilisede ibadet eden hıristiyan ve havrada ibadet eden musevilerden oluşuyor ve mabedleri hariç aralarında hiçbir fark bulunmuyordu.

Fakat tarih gösterdi ki, farklı milletler gerçeğinin üzerine örtülen Osmanlı tülü gerçekleri kapatmaya yetmedi. Homojen olmayan Osmanlı toplum dokusu içinde Türklerden başka herkes milli davalarını gütmeye başladılar. Osmanlı Devleti’nin zayıflama emareleri göstermeye başladığı dönemde, bilhassa 1774 tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması’ndan sonra imparatorluğu parçalamaya çalışan dış güçler kısa sürede hedef kitlelerinin imparatorlukla bir türlü entegre olamayan bu unsurlar olduğunu anladılar. Böylece İmparatorluğun gayrimüslim tebaları dış güçler tarafından paylaşılıp sahiplenilirken, bunlara ayrı bağımsız devletler kurdurtma senaryoları gündeme geldi. Yeri geldi parçalanma senaryolarını Osmanlı tebasından olan ama hiçbir zaman Osmanlı olmayan Paris Büyükelçiliği baş tercümanı Godrika gibi tipler yazdı ve ardından yabancı devlet adamlarının emperyalist emellerle salyalanan ağızlarından bu senaryolar “Şark Meselesi” diye isimlendirildi.

Tarihteki gelişmeler iyi etüd edilirse, Osmanlı İmparatorluğu’nun savaş meydanlarında değil, bizzat Osmanlı toplum dokusundan kaynaklanan problemlerin devleti kokuşturacak derecede çürütmesinden yıkıldığı görülür. Emperyalist güçler, sadece bu çürüyen yapıya birkaç kazma vurarak yerle bir etmişlerdir denilebilir¹. Öyle ki,

* Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi
1 A.Mehmet Kocaoğlu, “Küresel Ölçek İçinde ve Bölgesel Sorunlar Çerçevesinde Türkiye’nin İç ve Dış Güvenliği İçin Birlik ve Bütünlük Şarttır”, Yeni Türkiye Cumhuriyet Özel Sayısı, 23-24 (Eylül-Aralık 1998), s.1502-1503.

milli devlet olamamanın sancıları içinde I. Dünya Savaşı'na giren Osmanlı'nın Ermeni tebası Rusya'nın safında savaşmaktan söz edebilmişse, yine bir diğer hıristiyan teba olan Rumların dinî temsilcisi mütareke sonrası başlayan İtilâf işgallerine göndermelerde bulunarak, bunların yetersiz olduğunu, bütün Türk topraklarının işgal edilmesi gerektiğini ileri sürebilmişse, bu devletin yıkılması zaten mukadderdi. Öte yandan 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar büyük bir vahşet içinde İzmir'i işgal ederken yine bir Osmanlı vatandaşı olan İzmir metropoliti Chrysostomos'un Yunan askerlerine yaptığı konuşmadan çıkarılacak çok dersler vardır: "Asker evlâtlarım Elen çocukları; Bugün ecdat topraklarını yeniden fethetmekle İsa'nın en büyük mucizesini göstermiş oluyorsunuz. Bu uğurda ne kadar Türk kanı döküp içerseniz o kadar sevaba girmiş olacaksınız"².

Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal külleri üzerinde yeni bir Türk Devleti'nin kurulma mücadelesi verildiği sıralarda, Anadolu'nun bağına bir hançer gibi saplanan misyoner okullarının birinde Rum-Pontus davası işleniyor ve Pontus ayaklanması finanse ediliyordu. Bu okulda, milli kuvvetlerin eline geçen bir belgeden gayrimüslim unsurların dış güçler tarafından nasıl kullanıldığını çok bariz bir şekilde görmekteyiz. Kolejin Müdürü, yabancı bir devletin dışişleri bakanlığına yazdığı mektupta; Tarih boyunca hıristiyanlarla müslüman Türkler arasında cereyan eden çatışmalarda en çok Rum ve Ermenilerin şehit verdiğini ifade ediyor ve bunun için iki cemaatin büyük devletler tarafından desteklenmesi gerektiğini savunuyordu. Kolej müdürüne göre, Müslümanların en azımsı olan Türkler çökertilmezse sonuç alınamazdı. Onun için Türklerin kendi aralarında söz konusu olan inanç farklılıkları da onların çökertilmesi için kullanılmalıydı. Bugün hala birtakım devletlerin stratejik araştırma kurumlarında Türkiye'nin etnik haritalarının yapılab bunlar üzerinde çalışıldığını dikkate alırsak, Sevr ruhunun hâlâ canlı olduğunu görür ve zaman zaman kullandığımız "dış mihraklar" söyleminin ne kadar isabetli olduğunu anlarız.

Kuracağı devletin mutlaka milli temellere dayanmasını arzu eden Atatürk, Osmanlı'nın yamalı bohça toplum yapısından milli bir toplum çıkarmanın hesaplarını yaptığı dönemde, siyasi dehasını göstererek çok ileri düşünceli adımlar atmıştır. Tam Bağımsız Türkiye'nin temellerinin atıldığı Lozan Müzakereleri'ne gönderdiği Türk heyetine verdiği kesin talimatla, Lozan'da Ermeni dosyasının açılmasını önlemesi bu sebeptedir. Yine Lozan'da 30 Ocak 1923'de imzalanan Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme'nin ruhu aynı düşüncenin ürünüdür. Çünkü Atatürk Yeni Türk Devleti'nin

² Selahattin Tansel, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, I, İstanbul, 1991, s.190.

toplumunu oluşturan bireyleri arasındaki bağlantıyı bilim ve çağdaş medeniyet temeline dayanan rasyonel, yapıcı ve birleştirici Türk milliyet düşüncesi ile sağlamayı düşünmekte ve bunun önündeki engelleri birer birer kaldırmayı tasarlamaktaydı.

Nitekim milleti “zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan, beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatta samimi olan ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyet olarak tanımlayan Atatürk kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti bireyleri arasındaki en belirgin asgari müştereki böylece ortaya koyuyordu.

Osmanlı'nın imparatorluk coğrafyasından Türkiye Cumhuriyeti'nin “Misak-ı Milli” ile vatanlaştırılan milli coğrafyasına geçişte, bu coğrafya üzerinde Türk kültürünün alt kültür gruplarını oluşturan zengin bir kültürel miras vardı. Atatürk devraldığı bu toplumsal doku gerçeğini dikkate alarak doğru bir öngörü ile Türkiye Cumhuriyeti'nin stratejisini “Yurtta barış dünyada barış” olarak koymuş ve özellikle iç barışa dikkat çekmiştir. 1932 yılında “Diyarbakır'lı, Van'lı, Erzurum'lu, Trabzon'lu, İstanbul'lu, Trakya'lı ve Makedonya'lı hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır”³ demesi bundandır.

Totoliter rejimlerin tek tip insan oluşturma gayretlerinin hüsrarla bittiği dikkate alınır, toplumu oluşturan bireylerin aralarındaki orjin veya inanç farklılıklarını silme politikalarından çok, onları toplumsal bir zenginlik olarak algılamanın daha gerçekçi olacağı aşikârdır. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları iki önemli argümanla iç barışın korunabileceğini düşünmüş ve bunları devletin aslı niteliği olarak algılamışlardır. Bunlardan biri lâiklik, diğeri ise üniter ve demokratik devlettir⁴. Bu iki kavramın Cumhuriyet literatüründe yer alması ne kadar çağdaşlığın gereği ise o kadar da Türkiye'nin devraldığı tarihi, jeopolitik ve toplumsal mirasın da kaçınılmaz bir sonucu olduğu unutulmamalıdır.

Bu sebeple “Ne Mutlu Türk'üm Diyene” özdeyişindeki anlama uygun, Türkiye Cumhuriyeti'ne teba değil vatandaşlık bağı ile bağlı olabilmek, bizi toplumdaki alt kültürleri Türkiye Cumhuriyeti'nin milli toplum yapısının zenginliği olarak algılama noktasına götürür ki, zaten tarihin tesbit ettiği doğru da budur.

1920-1930'ların içe kapalı devlet yapılanmalarından bugün küreselleşen bir olguya doğru seyretmekte olduğumuz bir gerçektir. Bu süreç içinde eski emperyalist anlayışlar

³ Atatürkçülük (Birinci Kitap), Ankara, 1982, s.12.

⁴ Erol Mütercimler. “1923'ten 1998'e Tehdit Unsurları ve Savunma Stratejileri”. Yeni Türkiye Cumhuriyet Özel Sayısı, 23-24 (Eylül-Aralık 1998), s.1537.

yine hortlamış ve dünyanın her tarafında olduğu gibi ülkemizde de gerek etnik gerek dinsel söylemler kışkırtılmaya, temelsiz ve sakat ideolojilerle iç barış tehdit edilmeye çalışılmaktadır⁵. Amaç, milleti oluşturan bireylerin asgari müştereklerini yok ederek tarih boyunca sık sık gördüğümüz gibi kaleyi içten fethedebilmektir.

Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik bu gibi yıkıcı faaliyetlerin her zaman olabileceğini zamanında sezen Atatürk 1929 yılında bu hususa dikkat çekerek, Türk Milleti'nin birliğine, bütünlüğüne uzanacak ellerin kırılacağını şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Türk Milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler boğulmaya mahkumdür. Türk Milleti kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen bozguncu, alçak vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirli emelleri anlayamayacak ve onlara müsamaha edecek bir topluluk değildir.”⁶

---

⁵ A. Mehmet Kocaoğlu, “Küresel Ölçek İçinde Türkiye'nin İç ve Dış Güvenliği”, s.1502.

⁶ Atatürkçülük (Birinci Kitap), s.12.